

Osvětí a čas / Čas a osvětí

Tak, jako živé bytosti nežijí přímo ve svém okolí, ale žijí v něm prostřednictvím toho, co si byly schopny z tohoto okolí „osvojit“, tedy prostřednictvím svého „osvětí“, tak (a zároveň s tím) žijí nejen svým vlastním časem, ale také v čase, který si osvojily, ale který nebyl (a není) původně jejich a který nelze na jejich vlastní čas (na jejich „časování“) ani převést, ani z něho odvodit. Mezi obojím takto „prožívaným“ časem, tj. vlastním časem a časem nejbližšího osvojeného okolí (tedy částečně „osvojeným“ časem), zůstává vždy jistá diskrepance, i když vždycky musí převažovat jakási shoda, akomodace, „přistejnění“. Nikdy však nedochází (a nemůže docházet) ke skutečnému ztotožnění, protože čas osvojeného okolí není a nemůže být skutečně „prožíván“ tak, že by byl plně součástí tohoto prožívání, nýbrž stává se díky svému osvojování čímsi, co osvojující subjekt (živá bytost) musí respektovat jako „skutečnost“ jakoby „vnější“ povahy. A jde to dokonce ještě dál: i pro druhé subjekty je do jisté míry způsob osvojení příslušného okolí jiného subjektu pozorovatelný a tedy i co do času odhadnutelný. Čas osvětí neprobíhá naprosto stejně jako čas subjektu, který své osvětí (pochopitelně i časově) prožívá, a s tzv. objektivním časem může být pouze srovnáván, může jím být i měřen, ale jen s určitými metodologickými výhradami a s rezervou (von Uexküllova škola zdůrazňovala, že toto „osvětí“ – Umwelt nebo Eigenwelt – musíme chápat jako tunel, rozumí se časový tunel, nikoli tedy nečasově jako tunel daný jakoby najednou, v jedné chvíli, jak to známe u tunelů proražených skálou apod.). Tak jako nemůžeme a nesmíme identifikovat osvětí toho či onoho subjektu s „objektivně daným“ okolím (či prostředím), tj. danostmi nejbližšího okolního světa, nemůžeme a nesmíme ztotožňovat ani vnitřní čas dějícího se subjektu s časem jeho osvětí, a tím méně s „objektivním časem“ toho či onoho „místa“, do něhož je jak subjekt, tak jeho osvětí „lokalizováno“ (už proto, že veškerá „objektivní danost“ je vždycky jen naší konstrukcí, vždycky nějak podmíněnou a relativní, byť by šlo o „relaci“ k tomu, co shodně s ostatními za „objektivní“ uznáváme).

(Písek, 090521-1.)